

M**K****B****T
Á
J
É
K
O
Z
T
A
T
Ó**

**Közgyűlés
2025. április 25.**

**PROGRAMOK
RENDEZVÉNYEK
BESZÁMOLÓK
JELENTÉSEK
RÖVID CIKKEK KÖZLEMÉNYEK
HÍREK
HIRDETMÉNYEK**

2025. január - március

TÁRSULATI HÍREK, FELHÍVÁSOK

MEGHÍVÓ

A Magyar Karszt- és Barlangkutató Társulat

2025. április 22-én 17:00 órakor a Társulat irodájában (Budapest Pusztaszeri út 35.) tartandó, ennek határozatképtelensége esetén

2025. április 25-én 17:00 órakor a Pilisi Parkerdő Zrt. Budapesti Erdészete irodájában (1021 Budapest, Budakeszi út 91.) megismétlendő

2025. évi rendes közgyűlésére

Napirend:

1. Elnöki megnyitó, megemlékezések, köszöntések (Hegedűs Gyula)
2. Szavazatszámoló bizottság és jegyzőkönyv hitelesítők megválasztása
3. Döntés társulati kitüntetések odaítéléséről (Érembizottság)
4. MKBT beszámolók
 - a. 2024. évi főtitkári beszámoló (Kosztra Barbara)
 - b. 2024. évi közhasznúsági jelentés és éves pénzügyi beszámoló (Kosztra Barbara)
 - c. A Felügyelő Bizottság 2024. évi jelentése (Dr. Csepregi István)
 - d. Döntés beszámolók elfogadásáról
5. Karszt és Barlang Alapítvány beszámolója (Dr. Leél-Őssy Szabolcs)
6. 2025. évi munkaterv és költségvetési terv, határozathozatal az elfogadásról
7. Döntés a Társulat szakmai és gazdasági jövőképeinek, célkitűzéseinek meghatározásáról és egy – ezt biztosító - gazdasági fenntarthatósági stratégiáról
8. Döntés a tagdíj megállapításának rendjéről
9. Egyebek
10. Elnöki zárszó

Határozatképtelenség esetén a közgyűlés változatlan napirenddel április 25-én 17:00-kor kerül megtartásra és a megjelentek számától függetlenül határozatképes.

A közgyűlésen azon rendes tagok szavazhatnak, akik a 2025-ös tagdíjat befizették, illetve akik tagdíjmaradásukat legkésőbb a közgyűlésen rendezik. Az utójára 2024 előtt fizető tagoknak a tagdíjbefizetés mellé kitöltött és aláírt belépési nyilatkozatot kell leadniuk.

A közgyűlésen szavazni személyesen vagy meghatalmazott útján lehet. A kitöltött és aláírt [meghatalmazást](#) legkésőbb 2025. április 21-ig kérjük eljuttatni a Titkárságra levélben vagy szkennelve, elektronikus úton. Egy személy legfeljebb öt másik tagot képviselhet meghatalmazottként.

A tárgyalandó dokumentumok (beszámolók, munkaterv, javaslatok) a Társulat [honlapján](#) illetve személyesen a Titkárságon lesznek elérhetők, legkésőbb a Közgyűlés előtt 15 nappal.

Hegedűs Gyula elnök

Felhívás jelölésre társulati elismerésekre

Várjuk javaslataitokat azokra a magyar karszt- és barlangkutatás előbbre vitelét szolgáló társulati, tudományos, feltáró, valamint ismeretterjesztő tevékenységben legkiválóbb tagtársainkra (személyeket és csoportokat is jelölhetnek), akik véleményetek szerint érdemesek a Magyar Karszt- és Barlangkutató Társulat általi elismerésre.

A Társulat által adományozható érmek és oklevelek leírását (azaz az Éremszabályzatot) és eddig kitüntetett társaink listáját honlapunkon találjátok: <https://www.barlang.hu/kituntetettjeink/uncategorised/kituntetettjeink>. A tiszteleti és tiszteletbeli tagsági elismerés leírását a Társulat [Alapszabályának](#) 3. §. -ban olvashatjátok.

A társulati kitüntetésekre jelöléseket (indoklással) postai úton a Társulat címére vagy az mkbtiroda@gmail.com e-mail címre várjuk **2025. április 13-ig**.

Az egyes érmek és emléklapok odaítéléséről javaslataitok alapján a Társulat Érembizottsága dönt. Tiszteleti és tiszteletbeli tagságra vonatkozóan az Érembizottság javaslatot ad, azokról az április 25-i Közgyűlés dönt. A kitüntetéseket novemberben a 30. Barlangkutatók 'Szablyár Péter' Szakmai Találkozóján (2025. november 14-16. Esztergom) adjuk át, a Közgyűlésen csak odaítélésükről döntünk.

Érembizottság

MKBT fotópályázat

A Magyar Karszt- és Barlangkutató Társulat (MKBT) fotópályázatot hirdet. A pályázatra olyan fényképeket várunk, amelyek a "nagyközönségnek" mutatják be a barlangok szépségét és a barlangokban zajló emberi tevékenységet (turizmus, sport, kutatás) - nem szakmai fotókat várunk tehát. A pályázat elsődleges célja az MKBT 2026. évi barlangos naptár képanyagának kiválasztása. Az A3 méretű, igényes kialakítású naptárat 2025 nyarán mutatjuk be a nagyközönségnek és a barlangász közösségnek, megünnepeelve, hogy 70 éve került először megrendezésre a Barlangnap. A naptár egyes, a nagyközönség számára megnyitott barlangok látogatóhelyein is megvásárolható lesz. A naptárba be nem kerülő, de a zsűri által kiválasztott képeket kiállításokon, kiadványokban, bemutatókon stb. használjuk fel és mutatjuk be.

Egy pályázó legfeljebb 5 db, saját maga által készített digitális fényképpel nevezhet, amelyeknek teljes felhasználási jogával rendelkezik. A pályázaton való részvétel ingyenes. A pályázatra jelentkezni az alábbi úrlapon lehet: <https://forms.gle/9oowWhh4uPHNndZ28>

Pályázatok beküldésének határideje: **2025. április 6. 24:00 óra**

A beérkezett fényképeket szakmai zsűri bírálja el, melynek tagjai:

Heiling Zsolt - a Földgömb folyóirat képszerkesztője

Jakab Attila – fotográfus, sportfotós

Juhász Árpád - geológus, természetfotós és -filmes

Lerner János - geográfus, természetfilmes

Fekete-Mácsai Anetta - a Magyar Földrajzi Múzeum igazgatója

A bírálat anonim módon történik. A zsűri által kiválasztott 30 legjobb fénykép kerül az MKBT fotótárába, közülük 13 fénykép a 2026-os „Csodálatos barlangvilág” naptárba. A naptárba választott képek készítőit a naptárból egy-egy tiszteletpéldány illeti meg. Ezen belül a zsűri 1.–3. helyezettet választ, akik az alábbi nyereményben részesülnek:

I. helyezett: Földgömb folyóirat egy éves előfizetés 10.020 Ft értékben + Könyvcsomag a Magyar Földrajzi Múzeum kiadványaiból 12 600 Ft értékben + Éves belépő a Magyar Földrajzi Múzeum állandó kiállításaira 5 250 Ft értékben

II. helyezett: Barlangos szakkönyv csomag választható elemekkel 10.000 Ft értékben + Éves belépő a Magyar Földrajzi Múzeum állandó kiállításaira 5 250 Ft értékben

III. helyezett: MKBT Barlangnap részvétel egy fő részére és ajándékcsomag, összesen 8000 Ft értékben (2025. június. 27-29. Aggtelek) + Éves belépő a Magyar Földrajzi Múzeum állandó kiállításaira 5 250 Ft értékben

Az eredményhirdetésre az MKBT 2025. április 25-i Közgyűlésén kerül sor. A nyerteseket e-mailben értesítjük, az eredményeket a soron következő MKBT Tájékoztatóban és az MKBT honlapján (www.barlang.hu) is közzé tesszük.

A pályázati kiírás teljes szövege és a pályázati feltételek a barlang.hu-n olvashatók: <https://barlang.hu/dokutar/palyazatok/mkbt-fotopalyazat-2025>

MKBT Elnökség

68. Barlangnap Aggtelek

Tudtad, hogy 70 évvel ezelőtt volt az első Barlangnap? És hogy Vass Imre pont 200 évvel ezelőtt jutott át a Vaskapun, hogy feltárja a Baradla-barlang mintegy öt kilométer hosszú főágát? Most mindkét évfordulót együtt ünnepelhetjük június 27-29-én Aggteleken, a 68. Barlangnapon!

A szállásunk a kempingben lesz, és a számos ínycsiklandó barlangtúra mellett természetesen lesz koncert és Marcel Kupa is! A regisztráció idén is űrlapon történik majd, melyet június elején nyitunk meg. A pontos részletekkel később jelentkezzünk, kedvcsinálónak azonban közzé tesszük a tervezett barlangtúrák listáját. Íme:

Nagy kedvencek: Kossuth, Vass Imre, Rákóczi, Szabadság, 404, Meteor és persze Baradla keresztül-kasul. Igény esetén VAB (azaz Vecsem-Almási-Baglyok).

Hazai különlegességek: Baradla-tetői-zsomboly, Kaffka-ág, az Esztramos egyes barlangjai (Surrantós, Földvári) és a bányajáratok, valamint, ha arra épp alkalmas állapotban találhatók, akkor bejárható lesz a hosszú ideje hiányolt Béke-barlang is!

Szlovák kalandozások: Nagy-bikkfa, Kis- és Nagy-zsomboly, Vaddisznós, Csengő, Barázdálás, Feneketlen Lednice, Milada, Buzgó, Ardói-barlang.

Mindezek mellett számos egyéb idegenforgalmi barlang jelentős kedvezménnyel lesz látogatható határon innen és túl: Gombaszögi-barlang, Ochtinai-aragonitbarlang, Domic, Jászói-barlang.

A túrák az engedélyek, a szén-dioxid koncentráció és a vízállás függvényében indulnak majd.

Szervezők

HÍREK, KÖZLEMÉNYEK

Dr. Szunyogh Gábor kitüntetése

Az 1848. március 15-e alkalmából a Magyar Mezőgazdasági Múzeumban rendezett ünnepségen Nagy István agrárminiszter PROF. DR. SZUNYOGH GÁBOR részére a Magyar Érdemrend lovagkeresztje polgári tagozata kitüntetést adományozta a földtani természeti értékek, barlangok védelme és természetvédelmi szemléletformálás területén végzett kiemelkedő tevékenységért, a Béke-, valamint a Baradla-barlangok műszaki pontossággal felmért Atlaszainak elkészítéséért.

Szunyogh Gábor több mint 40 éve Társulatunk tagja. 1996-ban Pro Natura emléklakettet kapott, 1997-ben a Magyar Karszt- és Barlangkutató Társulat Érembizottsága a kiemelkedő karszt- és barlangtani tudományos kutatómunkájáért Kadić Ottokár-éremmel tüntette ki.

Az elismeréshez szívből gratulálunk!

MKBT Elnökség és Titkárság

KÖZLEMÉNY

A sorozatos félreértések elkerülése végett a Titkárság ez úton is jelzi, hogy a [barlang] levelezőlista nem az MKBT levelezőlistája, azt a barlangász közösség hozta létre és tartja fenn!

Titkárság

T3 tanfolyamot hirdetünk

Az MKBT Oktatási Szakosztálya idén első alkalommal T3 tanfolyamot szervez. A tanfolyam nem kötelező, más tanfolyamnak (túravezetői, kutatásvezetői) nem előfeltétele.

A tanfolyam célja, hogy az érdeklődőknek felületet biztosítson azoknak a technikáknak a megismerésére és gyakorlására, amik idő hiányában a T2-n kisebb hangsúlyt kapnak, vagy a T2 tanfolyamon túlmutatnak. Az alap technikai építőelemek elsajátítása után a tanfolyam jellege jelentősen különbözni fog a T2-n megszokott struktúrától, és a hangsúly az oktatásról áttevődik a problémamegoldásra és a technikai lehetőségek közös feltárására.

A tanfolyam ismeretanyagának jelentős része ritkán használt, vagy új technikai elemeket tartalmaz. Nem célunk úgy tenni mintha ezek használatában nagy rutinnal rendelkeznének, helyette lehetőséget szeretnénk biztosítani a résztvevőknek, hogy ezeket a technikákat biztonságos körülmények között maguk fedezhessék fel. Aki kész válaszokat és kidolgozott technikai megoldásokat vár, az NEM ezt a tanfolyamot keresi.

Helyszín: Szögliget

Időpont: Május 30. - június 8.

Tanfolyamdíj: 175 000 Ft (magában foglalja a vacsorát)

A készségek egymásra épülése és leginkább a csoportdinamika miatt nincs lehetőség résztanfolyamra.

Tanfolyami tematika

Május 30. péntek: Érkezés, kipakolás, raktár

Május 31. szombat: T2 frissítés - Szögliget OSz ház

- Beszerelési alapelvek
- Ritkán használt eszközök
- Társmentések

Június 1. vasárnap: T2 frissítés - Alsóhegy

- Beszerelés
- Társmentések
- Közlekedés kötélpályán sérülttel (le)

Június 2. hétfő: T3 alapok - Szögliget OSz ház

- Beszerelés nem hagyományos eszközökkel
- Vékonyköteles beszerelés
- Árvízi beszerelés
- Expedíciós beszerelés
- Húzórendszerek (elmélet és gyakorlat)
- Beszerelés mentéshez

Június 3. kedd: T3 alapok - Alsóhegy

- Beszerelés nem hagyományos eszközökkel
- Húzórendszerek kiépítése barlangban
- Sérült mozgatása kötélpályán (fel)

Június 4. szerda: Eszközismeret - Szögliget kőfejtő

- Nittelés (ragasztott nittek, sziklacsavarok, Petzl pulse, HLT, ...)
- Tesztelés

Elsősegély - Barlang (Esztramos/Baradla/...)

- Elsősegély ismétlés
- Mentési igény felmérése
- Szükségbivak

Június 5. csütörtök: Szituációk 1 - Alsóhegy

Június 6. péntek: Szituációk 2 - Alsóhegy

Június 7. szombat: Rövidített nap több helyszínen

- Gyakorlás egyéni igények szerint
- Tanfolyamzárás és záróbuli

Június 8. vasárnap: Pakolás, hazautazás

Megjegyzések: A tanfolyamon megbeszélésre kerülő technikák jelentős részének magyarországi körülmények között nincs relevanciája, és alkalmazásukat nem javasoljuk.

- Hazai barlangjaink nem igényelnek olyan mennyiségű felszerelést, hogy a könnyű technika kompromisszumait érdemes legyen felvállalni.

- A tanfolyamon tárgyalt kibővített társmentési technikák jelentős kockázatot rejtnek magukban. Itthon a mentőszolgálat gyors és könnyű elérhetősége mellett használatuk a sérült indokolatlan veszélyeztetését jelentené.

A tanfolyamon a mentőszolgálatok által használt hordágyas mentési technikákat nem oktatunk! A sérültkezelés kapcsán kibővített társmentési technikákkal dolgozunk.

Jelentkezés: e-mailben Dr. Nagy Dénes Ákosnál (ndenes+T3@gmail.com)

A jelentkezés előfeltétele a T2 szint sikeres teljesítése.

A helyek tárgyi és humán erőforrás kapacitás miatt erősen korlátozottak.

MKBT Oktatási Szakosztály

Újabb lehetőség Verocs szakosztályunk támogatására

Az újrahasznosítható göngyöleg visszaváltásához kapcsolódó adományok köre tovább bővült: a barlangi mentők munkáján kívül most már a sérülttúrákat is támogathatod! Ha a mellékelt QR kódot a telefonodba elmented (képként vagy képernyőfotóként) és a RePont automatáknál a palackok és italos dobozok visszaváltáskor beolvasod, a visszajáró betétdíjadat Verocs Szakosztályunk kapja meg adományként.

Titkárság

Csodálatos barlangvilág gyerekrajz-pályázat 2025 – Átváltoztatott állatok

A Speleo Myotis Barlangkutató, Természetjáró és Természetvédő Egyesület az MKBT segítségével ismét ingyenes rajzpályázatot hirdet.

Feladat: A barlangok különleges élőhelyek, ahol számtalan állat lakik. Ezek között vannak olyanok is, akik soha nem mennek ki onnan, hanem az egész életüket a hegy gyomrában töltik, ezeket hívjuk valódi barlanglakó állatoknak. Ahhoz, hogy jól érezzék magukat az örök sötétségben, különleges képességeket kellett kifejleszteniük. Tapogatva tájékozódnak hosszú lábaikkal és csápjaikkal, szuperszaglásuk van, és minden rezgést éreznek. Általában nincs színük és mintázatuk, sőt vannak, akiknek szemük sincs, esetleg csak nagyon kicsi, hiszen fény híján nincs rá szükségük.

Milyennek képzeled kedvenc állatod vagy állataid barlanglakó változatát? Barlangi tóban, patakban, víz alatti képződmények között él, esetleg a nedves cseppkövek között? Hogyan élné barlangi életét? Alkosd meg környezetével együtt! Adj címet művednek!

Pályázati korcsoportok:

1. korcsoport: 7-8 éves diákok
2. korcsoport: 9-10 éves diákok
3. korcsoport: 11-12 éves diákok

Beérkezési határidő: 2025. MÁJUS 5. HÉTFŐ

Technikai követelmények:

- A/4-es méret (álló vagy fekvő kompozíció)
- Tetszőlegesen választott színes vagy fekete-fehér eszköz, vagy vegyes technika.

A pályaművek beadási módja: postai úton lezárt borítékban. Cím: MKBT, Budapest, Pusztaszeri út 35. 1025. A borítékon kérjük feltüntetni: "Csodálatos barlangvilág rajzpályázat".

A kiállítás helyszíne: Esernyős Óbudai Kulturális és Sport Nonprofit Kft., Budapest, Fő tér 2. 1033

A kiállítás megnyitó időpontja: 2025. június 14. (szombat) 13 óra

Díjazás: Minden helyezett részt vehet egy ingyenes, szervezett overallos barlangtúrán, melyen képzett, tapasztalt túravezetők nyújtanak szakszerű

segítséget. Egyéb ajándékok: emléklap, barlangi belépő, barlanggal, természettel kapcsolatos kiadványok, képeslap és egyéb meglepetések.

Részletek a honlapunkon. Barlangbiológusunk képes összefoglalóját a valódi barlanglakó állatokról itt találod: www.speleo-myotis.blogspot.com

CSODÁLATOS BARLANGVILÁG
ÁTVÁLTOZTATOTT ÁLLATOK
 rajzpályázat 7-12 éves korig

...az örök sötétségben lakó állatok ügyesen alkalmazkodnak különleges környezetükhöz: hosszú csápok, szuperszaglás, megnyúlt végtagok...

Alkosd meg kedvenc állatod barlanglakó változatát és nyerj kalandos barlangtúrát!

A legügyesebb művekből kiállítást rendezünk a budapesti Esernyősből

Alkotó: Halász Katalin (2023)

BEKÜLDÉSI HATÁRIDŐ: 2025. május 5.
 RÉSZLETEK itt: www.speleo-myotis.blogspot.com. Vagy itt:

ESERNYÖS
 Elmély együtt

Egyéb információt Lénárt Ibolya és Kolumbán Zsuzsa nyújt a barlang.myotis@gmail.com e-mail címen. Jó munkát, eredményes felkészülést kíván a Speleo Myotis Barlangkutató Egyesület!

KÖNYVJÁNLO

Raisz Keresztély földmérő – a Baradla kutatója 1768 – 1849

A jeles barlangkutatók életrajzi sorozatának 5. köteteként megjelent Székely Kinga: **Raisz Keresztély földmérő – a Baradla kutatója 1768 – 1849** című könyve.

A Tatra lábánál fekvő Toporcon (Toporec) 1768-ban született, Reisz Christian néven anyakönyvezett, de Raisz Keresztélyként ismertté vált földmérő tanulmányait Európa első polgári mérnökképző intézetében (Institutum Geometricum) 1791-ben fejezte be. Gömör és Kishont

vármegye hites földmérőjeként elkészítette a vármegye térképét. 1801-ben felmérte a Baradla ismert járatait, felszíni területét és német nyelven leírta a láttnivalókat. Térképei a Görög Demeter által kiadott Magyar Átlás részeként 1801–1802-ben, míg a barlang ismertetése 1807-ben jelent meg. Ezek a Baradla első mérnöki pontosságú, művészi kivitelű, ma is azonosítható nyomtatott dokumentumai. 1807-től 1840-ig az Esterházyak uradalmának mérnökeként a hercegség birtokainak felmérésével foglalkozott. Az ország több pontját érintő, látványos kidolgozású, kéziratban fennmaradt kataszteri térképeinek száma megközelíti a negyvenet. Torna vármegye felkérésére egyéb mérnöki munkákat is végzett. Megtervezte és kivitelezte a ma is használatos Szoroskői utat, a tornai megyeházát, és elkészítette a Bódva tornai szakasza, valamint a Jósza szabályozási tervét. 1849-ben Körtvélyesen (Hrusov) hunyt el, sírja ma is megtalálható a falu határában.

Az előző kötetekkel azonos arculatú, 204 oldal terjedelmű könyvet mintegy 160, főként korabeli térkép, tervrajz, terv és levél illusztrálja.

A könyv elkészültét az Agrárminisztérium támogatta.

Kapható – rendkívül korlátozott számban – a Társulat irodájában, illetve rendezvényeinken 5.500 Ft-ért.

Titkárság

PROGRAMAJÁNLÓ

Őszi MKBT szakmai kirándulás Nógrád megyébe

A Magyar Karszt- és Barlangkutató Társulat - az előző évekhez hasonlóan - idén is szervez őszi ismeretterjesztő terepbejárást, amire minden érdeklődőt (nem csak barlangászokat) szeretettel várunk.

A túrát Dr. Leél-Őssy Szabolcs, Berentés Ágnes, Prakfalvi Péter és Fleck Nóra vezeti.

Idei programunkkal a 'Vulkánszeleológiai Kollektíva' előtt tisztelgünk. A 2025. október 9-12. közötti négy napos terepbejárás egy-egy napjára is lehet csatlakozni, így mindenki kiválaszthatja az érdeklődési körének megfelelő célpontokat. A túrák általában nem igényelnek technikai tudást, és nem

jelentenek erőnléti kihívást, az átlagos kondíciójú jelentkezők minden gond nélkül be tudják járni a terepet, azonban a lelkesebb és merészebb résztvevőknek nehezebb barlangbejárást is tervezünk. Szállás lehetőség a Felső Fogadóban, Felsőtold településen.

Tervezett programjaink:

Október 9.: Páris-patak szurdoka (Palóc Grand Canyon), Ipolytarnóci Ősmaradványok, kishartyáni Kő-lyuk.

Október 10.: Felsőpetényi bányalátogatás.

Október 11.: Salgótarjáni Bányamúzeum, szentkúti Betyár-barlang (400 m hosszú, overállos, meszes homokkőben), Kiskői-barlang (különleges szingenetikus képződésű lávahólyag barlang).

Október 12. (Felvidék, Szlovákia): kirándulás a Mucsinyi-barlanghoz (falenyomat barlang), majd a Ragács-hegységben (Ajnácskő közelében) egy 10 m-es vulkáni kürtőhöz. Ha az idő engedi, a Gyöngyösorosziban lévő magán ásványgyűjtemény megtekintése.

A jelentkezés határidejéről és módjáról a következő Tájékoztatóban nyújtunk információt.

Szervezők

Az elkövetkező időszak barlangász (és barlangászok érdeklődésére számot tartó) eseményei

április 26. (szombat) 10:00-17:00 Zöldellő - Föld Napja rendezvény a családoknak, Magyar Földrajzi Múzeum, 2030 Érd, Budai út 4.

www.foldrajzimuzeum.hu

április 26. - május 4. Tavaszi technikai barlangász tanfolyam (T2)
<https://oktatas.barlang.hu/index.php>

május 6. (kedd) Az ELBIDA projekt – Antik útikalandok a könyvespolcon című időszak kiállítás megnyitója, Magyar Földrajzi Múzeum, 2030 Érd, Budai út 4.

május 23-25. Hágó Kupa

május 30. – június 8. Kiegészítő technikai barlangász tanfolyam (T3), Szögliget, MKBT Oktatási Szakosztály háza

június 6. International Day of Caves and the Subterranean World

június 16-20. 32nd International Karstological School »Classical Karst«: Extreme conditions and events in Karst, Postojna, Szlovénia

<https://iks.zrc-sazu.si/en/>

június 21. (szombat) 18:00-24:00 Múzeumok Éjszakája – A tűz éjszakája, Magyar Földrajzi Múzeum, 2030 Érd, Budai út 4.

június 21-22. barlangász tanfolyam központi vizsga

<https://oktatas.barlang.hu/index.php>

június 23-25. ALCADI konferencia – részletek később lesznek

június 27-29. 68. Barlangnap, Aggtelek

július 4. International Toast of Caving Friends

július 20-27. 19th International Congress of Speleology (ICS) and 38th Brazilian Congress of Speleology (CBE) and 60th Anniversary of the UIS, Belo Horizonte, Brazil, <https://www.speleo2025.org/>

július 18-20., 24-27. MKBT stand a Művészték Völgyében, Kapolcs

július 26.-augusztus 9. Magyar Montenegró Expedíció 2025.

augusztus 14. World Caving Day

szeptember 5-7. CSABLE kupa

szeptember 24-28. Az Európai Barlangi Mentő Szövetség (European Cave Rescue Association – ECRA) találkozója, Lengyelország, Jura-hegység

szeptember 27. (szombat) 18:00-22:00 Kutatók éjszakája – múzeumi kutatások és ami mögötte van, Magyar Földrajzi Múzeum, 2030 Érd, Budai út 4.

október 11-12. Lakatos kupa

október 24-26. Az Idegenforgalmi Barlangok Nemzetközi Szövetségének (International Show Caves Association – ISCA) találkozója, Grutas de Mira de Aire, Portugália

november 14-16. 30. Barlangkutatók Szablyár Péter Szakmai Találkozója, Esztergom

2026 szeptember vége/október eleje Az Idegenforgalmi Barlangok Nemzetközi Szövetségének (International Show Caves Association – ISCA) 10. Kongresszusa

Hegedűs Gyula

BESZÁMOLÓK

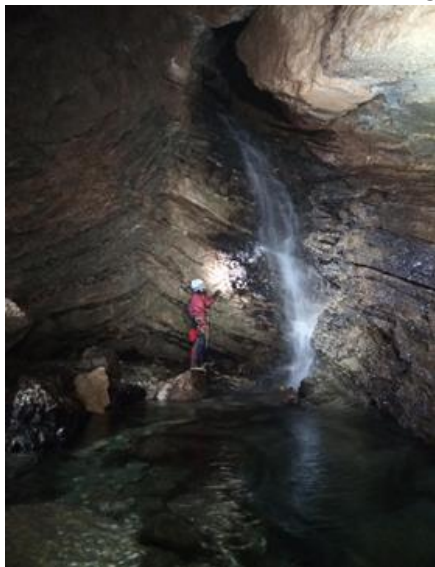
Myotis a nagyvilágban 2.rész - Risorgiva Di Eolo

Egyesületünk már másodjára kereste fel az Eolo Világát, ugyanis a barlang olyan bámulatos tulajdonságokkal rendelkezik, hogy egy alkalom nem elég a bejárására. Maga a barlang árvízveszélyes. Olaszországban található, az osztrák határtól nem túl messze, Avasinis települést elhagyva a Monte Cuar hegyben. Szállásunkat az innen néhány kilométerre található Fiume Fella folyó csodaszép völgyének egy elhagyott bunkere, a Hotelbunkey*superior biztosította, elképesztő képződményekkel (csigaházakkal teli cseppkőlefolyások és szép cseppkővek sokasága található itt), valamint látványos természeti kincsekkel (bunker melletti vízesés és az 1500 m körüli hegyek látványa sem mindennapi). Bunkeyhoz az út Budapestről kb. 6-6,5 óra. Az olasz határt átlépve egy közeli településen mindig betérünk egy általunk nagyon kedvelt pizzériába egy pizzára és egy kancsó/korsó borra/sörre, már jól ismernek néhányunkat, szinte fejből tudják mit hozzanak. Innen pár kilométerre elfoglaljuk szállásunkat, a Hotelbunkey*superior-t és indulhat a bunkibuli ideig-óráig.

Másnap szolid boombox ébresztés után mindenki kipihenve, frissen és üdén várja, hogy induljon a 6-8 órás barlangtúra egy szolid kávézást követően, ugyanis van egy komplex kávézó a Hotelbunkey*superior közelében, ami mindig útba esik a barlanghoz menet. A barlanghoz érve egy klassz, éles hajtűkanyar a parkoló és az öltözőnk is egyben. Innen egy 50-100 métert vissza sétálva, az aszfaltos út mellett találjuk az Eolo egyik bejáratát. Igen, két bejárata van térképen. A barlang egyik érdekessége (számomra), hogy a két bejárat alig 200 m-re helyezkedik el egymástól és csupán néhány méter szintkülönbség van köztük, ezért jól látható módon az egyik bejárata (feljebb a szélkeréktől néhány méterre található) nyeli a

hegyről lefolyó időszakos patakvizet, míg a másikon (amelyiken közlekedünk) kifolyik a víz, szintén időszakosan. Ezekről függetlenül mégis aktív patakos, köteles barlang, előre szerelt pályákkal. Ráadásul, akkora a barlangrendszer, hogy egymástól függetlenül két aktív bővízű patak is található benne, bár arról, hogy tényleg különálló patakok, egyéb módokon nem győződünk meg, de a patakok közti távolságok és irányok, szifonok, ezt sejtetik. A patakok adják a barlang két fő ágát (egyikben az egyik patak zubog, másikkban a másik patak hangoskodik) és néhány oldalág is előfordul. Bemászva a barlangba, meg kell tenni egy kb. 15-20 perces utat az első aktív patakos ágig, nem könnyű megtalálni, de nem lehetetlen. Tapasztalatból tudom, ellehet picit tévedni. Onnan tudod, hogy megvan, hogy hallod a patak robaját. Az ág viszonylagos elején egy szakaszon acélsodrony van beszerelve kb. derékszögű kanyarral és megosztással egy tó fölé, ide a maillonba egy plusz acél kara is kell. Nagyon vicces jelenetek szoktak a barlang ezen részén is lezajlani oda-vissza, nagyon könnyű elázni, kisbag-et megtelíteni vízzel, most sem volt ez másképp, pedig fontos, hogy ne ázzon el a bag-ben levő cuccod. Az ágakban csodálatos a réteges kőzet (ezek a rétegződések a felszínen is jól megfigyelhetők egyes hegyek oldalán, elképesztően látványosak), helyenként ámulatba ejtő nagy terek vannak, gyönyörű falakkal és szép, élménydús, áztatós vízesésekkel tarkítva. Vannak klassz meanderek és a víz formálta kőzet sem ritka, majomhidakkal, felmászásokkal és ereszkedésekkel gazdagítva. Egyszerűen elképesztő, nem

lehet ezt képeken és videókon bemutatni, ezt átélni és látni kell. Érdemes a barlangot két csapatban, egy $\frac{3}{4}$ órás eltolással látogatni, addig ellehet ütni az időt pl. a szélkerék közeli szemrevételezéssel, onnan amúgy nincs messze a barlang másik bejárata, nyelője. A barlangban egy jó darabig mindkét csapat az egyik fő ágban, az egyik patakban/mentén halad, csak később néhány felmászás után lesz az izgalmas elágazás a másik ághoz, ugyanis a két ágat összeköti egy köztes, kényelmetlen és hosszú kúszós/mászós járat, de jó fél óra szenvedés és gebődés után újra meghallhatjuk egy másik patak

zaját, ott lehet végig járni jobbra-balra a másik ágot hasonlóan a másikhoz. Egyik irányt hamarabb, egy óra alatt végig lehet járni, mászni, a másik irány hosszabb, időigényesebb túra, de megéri, azok az óriás terek és falak nagyon látványosak, viszont a másik ágban is van minden mi szem-szájnak ingere ugyanígy! Visszafelé teljesen más mind a két ág, minden szempontból. A barlangtúra után, miután a csapatok újra éhesek és szomjasak lettek, (annak ellenére, hogy ettünk-ittunk a barlangban szabályosan) ismét meglátogattunk egy másik, általunk nagyon kedvelt pizzériát, ahol fogyasztottunk minden jót és megbeszéltük a rengeteg friss élményt.

Ezt követően várt minket a Bunkey, de a barlang keménységére való tekintettel és tisztelve azt, szolidabb bunkibulit tartottunk a vasárnapi tervek átbeszélésével, mely mély alvással végződött. Szerencsére gyáltalan nem lett unalmas a vasárnap. Attila jóvoltából a Goriudna Barlang látogatását tűztük ki célul, az oda vezető úton gyönyörködtünk a panorámában is 1-1 ponton. Ez egy rövidebb, szintén aktív patakos barlang, ám itt más a kőzet, másik hegyn van, másabb a formája, szintén csodálatos az egész látványvilág. A patak egyik-másik oldalán, meg lehet közelíteni egy állandó

ottani gumicsónakot, mellyel átcsónakázva egy szakaszt (kötélen húzzuk magunkat oda-vissza) és bent kiszállva, be lehet járni a barlang fennmaradó részét. Ehhez a csónakos részhez nagyon jó egyensúly kell, máskülönben

könnyen megmártózhatsz az utcai ruhádban a vízben, ugyanis ez a barlang utcai ruhában, sisakban és csizmában is könnyen járható. Igazán hangulatos kis túra. Fontos, hogy a csónakot bent is és kint is kössük ki, mert elviszi a víz máskülönben.

A barlang impozáns száját elhagyva, a patak hamar letörik és hasonló nevű vízeséssé válik, mely szintén nagyon szép. Megnéztük még a Cjalderon vízesést, majd hazafele vettük az irányt. Nagyon klassz hétvége/hétvégék voltak, köszönöm mindenkinek, aki hozzájárult, részt vett rajta.

Süle Bálint (Süsü)

KUTATÁS

Túl a csúcán! Megnéztük fentről is a Csillagvizsgálót

Márk barátommal 2023-ban a Baradla jósvafői szakaszának kürtőkataszterezését végeztük éppen. Legfőbb cél az volt, egyebek mellett, hogy olyan helyeket mérjünk fel, ahol a korábban bevált, 2016 óta alkalmazott állvány- és színpadtechnikai rendszerek (Layher térállvány alap és Alutruss alumínium rácsos tartók) alkalmazása nélkül nem lehet leküzdeni a magasságot. A Vöröstói bejárat és a Csillagvizsgáló közötti szakasz volt a célterület. Ezen a szakaszon már jóval ritkábban lehet látványos, magasba ívelő szelvényeket látni, jellemzően inkább a főágba becsatlakozó kisebb oldalágak kitöltött maradványaival találkozhatunk, amelyek fentről, oldalról érkeznek a patakmederhez. A bejárás során több olyan helyet is dokumentáltunk, amelyek létrával is elérhetőek. Nagyobb magasságban, olyan helyen, ami csak állványozással érhető el, mindössze kettőt. Az egyik helyszín a Szomorúfűznél lévő „Jobb és bal pitvar”. Ezeket 2023 márciusában fel is állványoztuk, áprilisban a Kunisch Péter (Kagyó) és Kunisch Gyöngyvér (Tapsi) másztak tovább és mérték fel. Jellegzetes, freatikus körülmények között kialakult járatok ezek, sajnos határozottan záródnak. Ahogy mondani szoktuk, végük van!

Még a 2016-os kürtővizitnél láttam a Csillagvizsgálónál egy kisebb nyílást, fent a cseppkő csúcához közel, a terem felső sarkában. Terepbejárásunknak ez volt tehát az utolsó állomása. Márk méregetett, én jegyzeteltem, vázlatoltam. Ilyenkor meghatározzuk – lehetőség szerint - a kürtő nyílásának függőleges vetületét a talajon. Keresünk egy támasztási pontot, ahova az

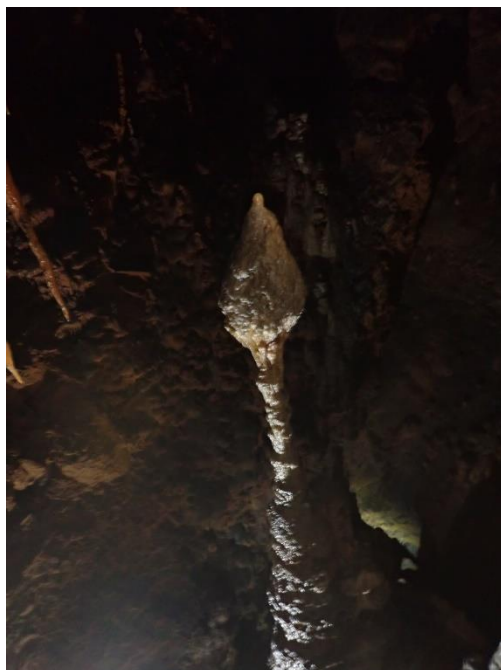
állvány érkezik majd, és el lehet helyezni az első kikötési pontokat. Egyszer csak Márk az orrom elé tartotta a lézert. 42 méter. Hol? Utána néhány kontrollmérést végzett. Nem is, 43 méter! A kisebb nyíláson át, amely 21 méteren van, még egyszer ekkora magasságba sikerült felmérni. Boldogan meneteltünk hát a Jósva étterem irányába, hogy megtervezzük a következő expedíció részleteit.

Közel két évet kellett várnunk az attrakcióra. Érthető okokból itt csak nagyon alacsony látogatottság esetén lehetett sort keríteni az építkezésre. A tavalyiról lecsúsztunk, idén február 22-én reggel azonban végre ott parkolhatott utánfutós teherautónk a Vöröstói bejáratnál. Jó adag acél már lent volt a főágban, most főként az alumínium rácsos tartó oszlopok lejuttatása jelentette a nehezét. A főágba leérve már két remek görgős szállító trepnin az egész fémkupacot egyben sikerült rövid idő alatt eljuttatni a Gellért-hegy lábához, a Csillagvizsgáló aljánál lévő betonozott pódiumra.

A torony Krkos Márk és Lukács László vezetésével készült el. Mivel közel az oldalfalhoz lehetett felépíteni, néhány ponton a nem túl jó állapotban lévő, jórészt vékony cseppkőkéreggel borított agyagos, omladékos breccsa falhoz rögzítve. A negyedik elem után, 16 méteres magasságban pillanthatták meg az építészek a Csillagvizsgáló tetejét - elsőként.

E cikk megírása előtt néhány nappal beszéltem Egri Csabával, akinek röviden beszámoltam az eredményeinkről. Kiderült, hogy ők egy héttel korábban drónos berepüléssel próbálkoztak ugyanitt. De sajnos ez alkalommal a technika ördöge is elkísérte őket föld alatti útjuk során, így láthatta elsőként a mi csapatunk az ikonikus ernyő/karfiol csúcspdísz felülről.

A Csilivili-kürtő 18 méter magasságban indul. A mászás utolsó fázisaiban még 2 db 4

méteres oszlopot sikerült beépíteni, és rögzíteni a kötelet a továbbkutatáshoz. Az enyhén kanyarodó hasadék a főág irányába fordul, a végét még nem látjuk, és reméljük, nem is fogjuk.

Az expedícióban részt vett: Dénes Attila (Atyesz), Füredi Málna, Keresztes Andi (Keri), Kosztra Barbara, Kraus Sanyi, Krkos Márk (Marek), Lukács László (Laca), Nyerges Miklós (Nagymoha), Povázsay Zoltán (Povi), Putnoki Edit (Edi), Stavi Viktor (Vittório), Szeredi Anna (Tücsi), Szögi Ádám (Bajkonúr), Tóth Évi, Szabó Zoltán (SzPZ)

Szállásunkat a Garan Vendégház biztosította.

Az expedíció eszközkészletét, és a szállítást ezúttal is a Hungarian Stage Rental támogatta.

FONTOS: a kürtökbe elhelyezett kötelek kizárólag kutatási célt szolgálnak, azokra barlangtúrázási célból felmászni TILOS!

*Szabó Zoltán, kutatásvezető
Aggteleki Karsztkutató Projekt*

Barlangjárás, mint mentálhigiénés lehetőség

2024 novemberében írtam egy szakdolgozatot Barlangjárás, mint mentálhigiénés lehetőség címmel. A dolgozat kivételesen nem a barlangászatról, mint sportról szól, és nem is a barlangkutatásról, vagy a barlangok geológiai vizsgálatáról. Azt járom körül benne, hogy mi történik a „kezdőkkel” a barlangban, akik még sosem, vagy még csak néhány alkalommal jártak lenn. A munka nagy elismerést kapott a bírálók körében – aki szeretné elolvasni, annak szívesen elküldöm (érdeklődni itt: sbngbrll@gmail.com).

A dolgozathoz egy kezdő túra résztvevőivel készítettem interjút a túra előtt pár nappal, és a túra után pár nappal – ennek a tapasztalatait jegyeztem le.

Foglalkoztat pár éve a gondolat, hogy mi zajlik le az emberben, amikor egy ennyire szokatlan helyre téved. Nem egészen fizikailag, hanem inkább az, hogy milyen gondolatai és érzései támadnak a túra során. A barlang nem csupán egy földtani képződmény vagy egy extrém sport helyszíne (pláne, hogy már nem is számít extrém sportnak) – hanem egy olyan tér, amely próbára teszi a belső világunkat is. Egy kezdő számára az első barlangi túrák gyakran nemcsak fizikailag, hanem pszichésen is kihívást jelentenek. A szűk járatok, a sötétség, a csend, a csapatmunka idegenekkel, félelem, szorongás, izgalom, kihívás, adrenalin, az ismeretlen környezet okozta meglepetések

mind-mind olyan érzelmi állapotokat idézhetnek elő, amelyekkel a hétköznapi életben ritkán szembesülünk. A túra során eljön egy pont, ahol a külső küzdelem belsővé válik. Az is lehet, hogy ez a nulladik pillanatban megtörténik.

A szülőcsatornákra hasonlító járatok mind egy-egy megszületést, újjászületést, változásra való lehetőséget jelképezhetnek azoknak, akiknek az életében aktuálisan ilyen esemény zajlik, vagy jó/rossz élmény feldolgozására van szükségük.

Ha a csöndre és a sötétségre gondolunk, van, akinek végtelenül megnyugtató, és van, akinek erősen frusztráló. A szűk járatok valakiben félelmet keltenek, akár klausztrófóbiát is, van, aki pedig megnyugtatónak érzi a barlang falának ölelését. Egyeseknek megszűnik odalenn minden probléma, másoknak odalenn lenni maga a probléma. Milyen érdekes, főleg, ha ugyanazon a túrán vesznek részt, mégis teljesen ellenkező dolgot tapasztalnak meg. Mi lehet ennek az oka?

Egyesek számára a barlangászat a saját képességeik, határaik megismerésének folyamata lesz. Nemcsak az derülhet ki, hogy mire nem képesek, hanem az is, hogy mire képesek (pedig nem gondolták volna magukról). Egy szűkület, vagy nagy átlépés leküzdése nemcsak fizikai teljesítmény, hanem egyfajta belső győzelem is: az önmagunkba vetett hit próbája. Azt is érdekes lehet megfigyelni, milyen ember vagyok a felszínen, és milyen lenn. Van különbség?

A tapasztalt barlangászok valószínűleg már nem annyira érzékenyek ezekre a lelki folyamatokra, hiszen az évek alatt bőven a komfortzónán belülré került mindaz, ami egy barlangban megtörténhet az emberrel. A kisujjukban van minden kanyarulat, szűkület, csukott szemmel is kitalálnak a legmerészebb helyekről is. De ha vissza tudnak gondolni arra, hogyan kezdtek, talán bevillan néhány emlék, min mehet keresztül egy kezdő. Milyen testet és lelket formáló ereje van ezeknek a tapasztalatoknak. A barlang tehát nemcsak fizikai kihívás, hanem önismereti is.

A természetes barlangok sajátos környezete ideális terep a stressz feldolgozásához is, az elmélyüléshez, az érzelmi egyensúly megtalálásához. A csend, a tiszta levegő jó hatása, a kiszabadulás a hétköznapiakból – mindenki más miatt szeret barlangba járni. Te miért?...

Mi lehet a fenti témák, kérdések vizsgálatának a gyakorlati haszna? Például segíteni a kezdőket abban, hogy tudatosabban induljanak el a barlangászat

útján – beszélgetésekkel, élménymegosztásokkal, javaslatokkal. A másik oldalon: tapasztalatokat átadni is jó érzés egyébként.

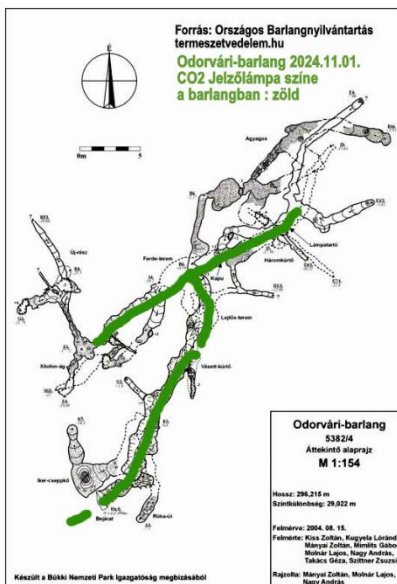
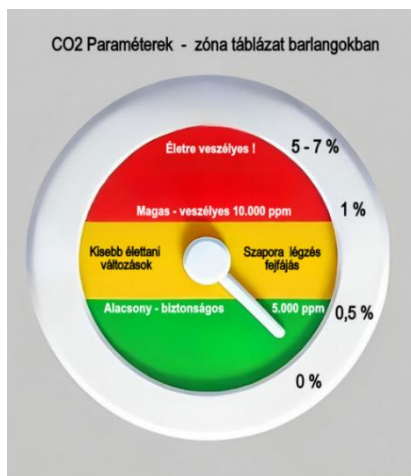
De szívesen beszélgetnék (és végeznék felmérést) olyan túrázókkal is, akik régebb óta barlangásznak (és a kezdők problémái nekik már nem okoznak nehézséget), hogy milyen megéléseik vannak egy-egy túra során. Akár a barlangkutatásban résztvevőkkel is, hiszen ott újabb dimenziók is rejtőznek, nemcsak abban, hogy milyen szemmel tekintenek a barlangokra, hanem abban is, hogy magukat hogyan látják ebben a folyamatban.

Lehet, hogy a barlang nemcsak a kőzetek titkait rejti, hanem a saját belső világunk feltárásának lehetőségét is. Talán érdemes ezt is felfedezni.

Seiben Gabriella

Miklós Gábor: „A széndioxid, mint szellőzési indikátor” előadás nyomán – a CO₂ jelzőlámpa

A Szablyár Péter szakmai napokon hangzott el „A szén-dioxid, mint szellőzési indikátor, barlangokban” című előadásom. Az összefoglaló részben, javasoltam a magyarországi barlangász társadalomnak, hogy a tapasztalatokat figyelembe véve, a CO₂ mintázat alapján alakítsunk ki egy egységes, egyszerűsített táblázatot. Amit inkább CO₂ jelzőlámpa névre kereszteltek. A tapasztalatok hasonlóak, bár személyenként nagy különbségek lehetnek az élettani hatásokban. Eleinte pl. enyhe teljesítmény csökkenés, fejfájás, bőrpír,

gyorsabb levegő vétel a jellemző. Függ a kitettség időtartamától, 8 óránál hosszabb idő esetén a hatások fokozottan jelentkezhetnek. A magas CO₂ arányhoz jó fizikai állapotban bizonyos határig alkalmazkodni lehet, de a fizikai mutatók gyorsuló változását vészjelzésnek kell értelmezni. Hogyan javaslom a táblázatot használni?

A kétféle mértékegységben, (ppm vagy %) meghatározott CO₂ zónákat hoztam létre. A mérések alapján Alacsony – biztonságos és Magas – veszélyes sávok között osztályozunk. Amit a jelzőlámpa színeinek feleltetünk meg. A javaslatom, a jelentéseinkben ezt használjuk. Ezzel kockázati iránymutatást adunk, amivel mások is számolhatnak. Fontos a mérés időpontja, a felszíni klíma, hiszen tipikusan más a helyzet télen és nyáron, különösen zombolyokban, aknabarlangokban. A konkrét példa az Odorvári Hasadék barlang 2024. novemberi mérés tapasztalata és ábrázolása.

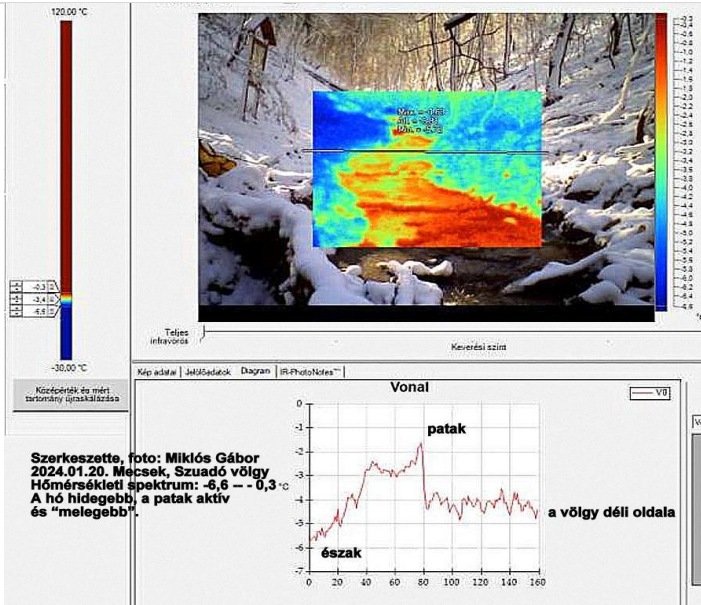
Miklós Gábor (Hajnóczy SE)

Példa hőkamera használatra a Szuadó völgyben

Hideg téli időjárási körülmények esetén a felszín árulkodik az esetleges barlangi lehetőségekről. Barlangi relációban télen a magasabban fekvő helyeken tipikusan levegő kiáramlás lehet. Ha havas a terület, a megfigyelések egyértelműek. Megfigyeléseimet a Szuadó völgyben és a Szuadó barlangnál végeztem. A méréseket nagy felbontású Fluke hőkamerával végeztem.

1.ábra Aktív patakos Szuadó völgy, havas felszín.

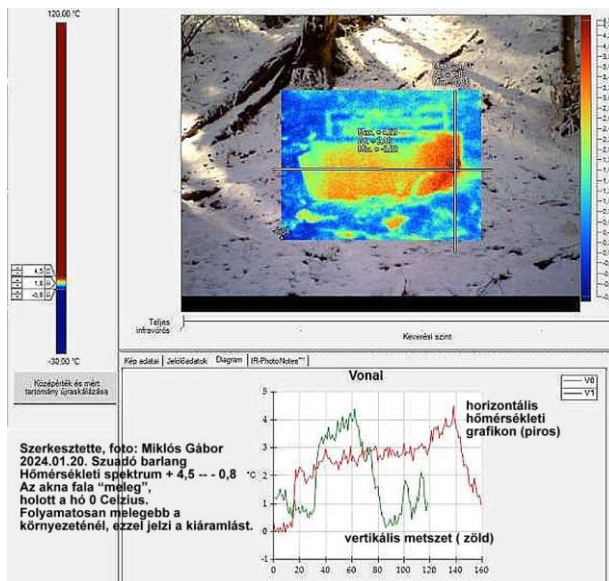

2.ábra Hőkép a völgyről, a patak kicsit melegebb.

Méréseim során gyakran használok a légáramlás kimutatására fóliát. A vékony festő fólia járatok keresztmetszetének takarására kiválóan alkalmas. Jelen esetben a foglalt aknát „fóliáztam” le. Jól látható, hogy a felfele áramló levegő megemeli a fóliát, a balról fújó enyhe szél miatt hol jobban, hol kevésbé jobbra ki is fúj.

3.ábra A levegő kiáramlását a felfele domborodó fólia mutatja.

4.ábra Hőkép a foglalt aknáról. A kút melegebb, mint a környezete.

Miklós Gábor (szöveg és fotók) (Hajnóczy SE)

Derenk egy barlangkutató szemével

Rövidített változat, az eredeti 12 oldalas tanulmány a 2024-es kutatási jelentésében lesz olvasható

„A környező településektől eltérő nyelvet beszélő és egyéni kulturális jegyekkel rendelkező derenki lengyel közösség felhívta magára az 1960-as évektől a nyelvtudomány, az 1970-es évektől a néprajztudomány és a népsajtó, az 1980-as évektől a történelemtudomány, az 1990-es évektől a kulturális antropológia és a lengyel kisebbségi önkormányzatok érdeklődését (Rémiás, 2008)”. Több mint 50 tanulmány és könyv foglalkozik Derenk lakóinak etnikai és nyelvi hovatartozásával, tárgyi és szellemi kultúrájával, történetével és életmódjának alakulásával, de barlangkutató szempontjából talán még senki nem foglalkozott ezzel az egykori Torna vármegyei településsel és környékével.

A tavalyi „Barlangkutatók 'Szabylár Péter' Szakmai Találkozóján” Székely Kinga és Takácsné Bolner Katalin előadása után fogalmazódott meg bennem

a gondolat, hogy érdemes lenne beleásni magam Derenk múltjába, hátha a régi térképeken, leírásokban az általunk kutatótt Káposztás-kerti forrás felett található, a derenki DNY-i víznyelővel kapcsolatban álló barlangok kutatása szempontjából érdekes morzsákat találok. Miután Székely Kingával felvettem a kapcsolatot, Koleszár Krisztián tudománytörténésszel kötött össze, akiknek hálával tartozom segítségükért és az általuk küldött értékes anyagokért. Ebben az írásban ezt a kutatómunkát próbálom meg röviden összefoglalni.

Azt Derenkkel kapcsolatban sokan tudják, hogy lengyel földműveseket telepítettek be 1715-1720 között miután a falu elnéptelenedett a pestisjárvány miatt. De milyen messzire nyúlik vissza Derenk története? A Zsigmond király uralkodása alatt elrendelt kapuszámlálás (portajegyzék) szerint 1427-ben a falu (Deryn), 23 adózó jobbágyportából állt, amely kb. 400-450 főnyi kizárólag magyar eredetű lakosságnak felelt meg (Rémiás, 2008, p. 10). A helyiek kikérdezésével készített országos helynévgyűjtés, Pesty Frigyes 1864-ből származó kéziratos gyűjteményének derenki adatait Dénes György ismerteti. Ezek az adatok megerősítik, hogy a falu már a középkorban is létezett (Krasinska - Kantor, 1988, p. 16). A falu neve szláv eredetű: Deren - Deryn - Dren - Drenka - somfát jelent, amely arra utal, hogy a falut eredetileg szláv telepesek alapították. Derenket, mint egy Torna vármegyei uradalmi falut röviden említi Korabinszky János is egy 1786-os lexikonban.

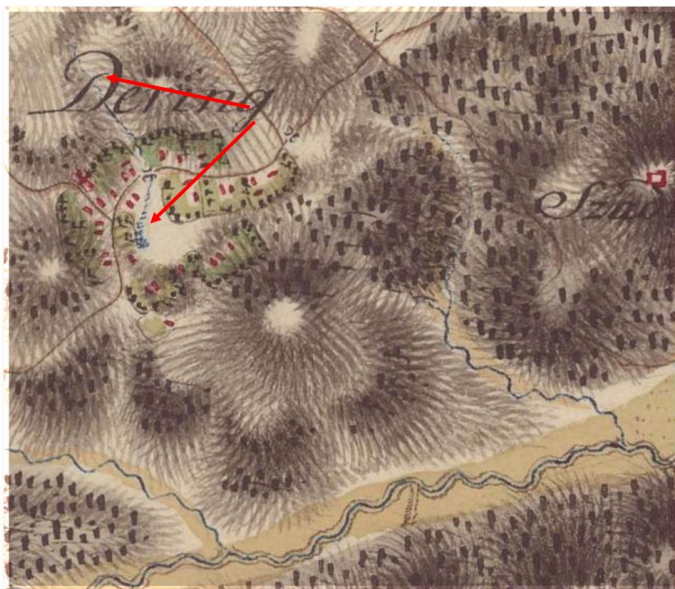
A falu lakosainak széttelepítéséig, 1943-ig tehát több mint 500 évig éltek az Aggteleki Nemzeti Park e kicsiny szegletében emberek. Az a tény, hogy Derenk egy völgyben helyezkedett el, alapvető módon meghatározta a falu térbeli kiterjedését és korlátozta az itt élők számát, amely a korábbi levéltári és statisztikai adatok alapján sohasem haladta meg a hatszázat. Mindenesetre 500 év nem kevés idő, amely nem tűnhetett el nyom nélkül. Noha az egykori lakóépületekből mára már semmi sem maradt, de az erős antropogén hatásnak kitett DNY-i víznyelő és az azt követő föld alatti vízvezető járatok egészen biztosan őriztek meg víz által behordott tárgyi emlékeket. Ezt érdemes szem előtt tartani a víznyelő későbbi kutatásakor!

Térképek

A falu Dering néven szerepel a II. József-kori. ún. első katonai felmérésen (1782-1785), amelyen jól látszik a település szerkezete és földrajza. Több érdekességet észrevehetünk a térképen:

- A Szádvártól nem messze található Eger-lyuktól vízfolyást jelez egészen a Ménes-patakig

- A Vályús-kút sem és az azzal kapcsolatban álló keleti víznyelő sincs ábrázolva
- A térkép nincs feltüntetve a Káposztás-kerti forrás
- Jól kivehetőek a házak és a porták, a lakott területeket zöld szín jelöli
- Sem a Mocsolya-patak mellett, sem a Ménes-patak mellett nem jelez szántókat a térkép

Derenk és környéke Magyarország első katonai felmérésén

Ami számomra a legizgalmasabb volt, az a falutól északra kezdődő piros nyilakkal jelölt vízfolyás, amely pontosan a DNY-i nyelőnél ér véget és még híd is vezetett felette! A térkép tanúsága szerint tehát létezett egy falut átszelő vízfolyás, amelynek a vizét a DNY-i nyelő nyelte el. Az nem teljesen világos, hogy a vége felé kissé kiszélesedő kék jelzés mit jelöl pontosan, elképzelhető, hogy a nyelő előtti vízenyős mocsaras térséget ábrázolja. Ami még szembetűnő, az a porták és a víznyelő környéki terület elkülönülése (külön színezése).

A Magyar Királyság második katonai felmérése (1819-1869) már egy kissé átrendeződött, tisztán egy utcás településszerkezetet mutat (ami lehet a pontosabb adatfelvétel eredménye is), a falu központjától délre lévő hegyoldalakon nem jelez házakat. A víznyelőhöz közel, a falu egyetlen

utcájának mindkét oldalán megjelennek már házak. A Káposztáskerti-forrás hiányzik a térképről viszont a Vályús-kút már megjelenik, az előző térképen feltüntetett, DNY-i nyelőig tartó vízfolyás pedig hiányzik. Vajon ez jelentheti azt, hogy ez eltelt 40-80 évben oly mértékben változtatták a derenkiek a tájat, hogy a DNY-i nyelő helyett a keleti nyelő lett aktív?

A Habsburg Birodalom (1869-1887) - harmadik katonai felmérése jelentős település szerkezeti változást nem mutat. A falu központjától délre jelennek meg újabb házak, de a falu továbbra is egy-utcás szerkezetű. Jól kivehető a Vályús-kút, a Káposztás-kerti forrás továbbra sincs feltüntetve.

Honnan jött a Káposztás-kerti barlang név?

Azt már az 1771-es Mária Terézia-féle úrbérrendezés irataiból tudjuk, hogy a 10 gazdát számláló faluban mindegyik gazdának volt kisebb káposztáskertje.

„Derenken általános volt a káposztatermesztés is: egyrészt az egész falu számára kijelölt, közös káposztaföldön (kapustnica), másrészt a ház körüli kertekben. Ez volt a faluban a legjobb föld (corna ziema), amely az évenkénti intenzív trágyázásból következően magas terméshozamot biztosított az ott elvetett növényeknek. A savanyú káposzta, néha savanyú almával kiegészítve, a téli időszakban a családok egyik legfontosabb tápláléka volt. Ezt fogyasztották nyersen, illetve káposztalevesnek (kapusnice) elkészítve is. (Krasinska - Kantor, 1988, p. 41).”

Azt már a korábbi térképeken is láthattuk, hogy a Mocsolya-patak völgyét is használták földművelésre, próbáltak kihasználni minden talpalatnyi területet és művelésbe vonni minden használható szántót. Pesty Frigyes 1864-es helynévtárában a következőket írja a Mocsolya-völgy körüli helységnevekről:

„Verő fark melynek orrán új hegyág kezdődik keletről nyugotnak, szép erdő, Patkós szoros völgy, Sztrosz déli köves domb, Sztori verh régi tölgyes erdő, Osztri verh éles tető, erdő, Nad mocsidlami mocsolyák feletti erdő, Puszta szöllő hajdán szöllő volt, jelenleg kert, Borzuvszki káposztaföld, valaha Borzova községek bírták, Vidkovszka káposztaföld, Osavszki tető föld, erdő, valaha a jósvafőiek bírták”

Az 1853-as településkataszteri fölmérésen pontosan látszik, hogy a Borzuvszki a Mocsolya-völgyben volt, közel a Káposztás-kerti forráshoz ezért kijelenthetjük, hogy a források és a barlangok közvetlen közelségében valóban káposztás kertek voltak és innen eredhet a forrás és a barlangok neve.

Hidrológiai megállapítások

Derenk környéke nem volt mindig erdőségekkel borított. Mária Terézia-féle 1771-es úrbérrendezése is említi, hogy a „földjeik kövesek és meredek hegyeken fekszenek, ezért a sebes vizek időnként az egész talajt lehordják és csak a kő és a szikla marad”.

A még lakott településről készült egyik utolsó fényképen jól látszik, hogy Derenk környékén szinte alig voltak erdővel borított területek és inkább a kopár dombok és dombhátaak voltak jellemzőek. Pesty Frigyes 1864-es helynévtárából további érdekességek derülnek ki: „Ezen község a hegy tetején egy lapába fekszik, folyó vize nincs, csak kutak léteznek, ha nagy eső esik, akkor a víz össze foly a falu helyére s egy tavat képez, mert a víznek lefolyása nincs, nem is lehet, miután a falu egy lapos gödörbe van, hanem a föld alá szakad”

Érdekességek Derenkről

A derenki temető bejáratánál a neveket és az életkorokat olvasva már korábban feltűnt, hogy nagyon sokan nem érték meg a 3-4 éves kort és csecsemőként, vagy pár éves gyerekként haltak meg. Konkrét statisztikai adatokat olvashatunk Rémiás könyvében, amelyből kiderült, hogy a várható életkor nagyon alacsony, 25,6 év volt, az anyakönyvi vizsgálatok pedig kimutatták, hogy a vizsgált 153 évben a halottak 51,4 %-a 10 év alatti gyermek volt, ennek fele pedig még az 1 éves kort sem élte meg!

Manapság a megfelelő edukáció, vagy egyszerűen a könnyű befolyásolhatóság miatt többen hisznek a lapos föld elméletben. Kantor és Krasinska könyve alapján elmondhatjuk, hogy a derenkiek lapos föld hívők voltak, igaz, az akkori oktatási rendszerben ez sokkal jobban érthető.

„A kozmográfiára csak töredékes ismeretekkel rendelkeztek. A föld alakja kerek, lapos kör alakú és forog vagy pedig teljesen lapos. Felette az égben laknak: az Úristen, a szentek és az angyalok (angeli), akik a csillagokat tisztítják, hogy fényesen ragyogjanak. A föld alatt húzódik a pokol a tisztítóúttal (cyscisko) (Krasinska - Kantor, 1988, p. 120).”

A környező településektől eltérő nyelvet beszélő, és egyéni kulturális jegyekkel rendelkező nehezen megközelíthető helyen élő derenki lengyel közösség rendkívül zárt volt, amit az endogámia magas foka is igazol. Rémiás könyvében olvashatjuk, hogy az általa vizsgált 186 év alatt mindössze 20 vegyes házasság kötöttett Derenken.

Összegzés

Számomra a legfontosabb „morzsa”, amit a kutatás során találtam, az Magyarország Első katonai felmérésén feltüntetett vízfolyás volt, amely a falut átszelve a derenki DNY-i nyelőnél tűnt el. Ez számomra azt igazolja, hogy létezett egy természetes vízfolyás, vízvezető „mederrel”, amely a táj későbbi átrendezése, átrendeződése miatt azóta eltűnt.

Érdekes adalék volt Pesty Frigyes leírásában a falu helyén, nagy esőzések után megjelenő tó említése, amely számomra a vizeket elvezető víznyelő részleges vagy teljes eltömődését mutatja. Mivel Pesty a tó megjelenését a falu helyén említette és a korabeli térképek alapján a falu inkább a DNY-i víznyelőhöz volt közelebb, ezért inkább a DNY-i víznyelő eltömődésére gyanakodom. Ennek a kérdésnek az eldöntéséhez a keleti nyelő pontos helyének azonosítására lenne szükség. Bármelyik nyelőről is volt szó a környék erdőségeinek kiirtása miatti vélhetően erős talaj erózió jelentős mennyiségű erodált talajt juttatott a víznyelőbe.

A kataszteri térképek elnevezéseinek azonosításával sikerült megállapítani a Káposztás-kerti barlang nevének eredetét, és a névadó káposztás kertek helyét.

Számomra újdonság volt, hogy Derenk már legalább az 1420-as évek óta lakott terület volt, amit nem szabad elfelejtenünk, amikor a környéken járunk és teraszokat, emberi tevékenység korábbi nyomait véljük felfedezni. Meglepő adat, hogy Derenken több mint 500 évig lakott terület volt, a DNY-i nyelő erős antropogén hatásnak volt ezáltal kitéve.

Nem utolsó sorban élvezettel olvastam a derenkiek szokásairól, mindennapi életéről szóló leírásokat és tisztelettel adózom az eltérő nyelvet beszélő és egyéni kulturális jegyekkel rendelkező lengyel etnikum kitartása és összetartása előtt!

Felhasznált irodalom

Korabinsky J. M.: Geographisch-Historisches und Producten-Lexikon von Ungarn, 1786

Vályi A.: Magyar Országának leírása. I. köt., 1796

Dénes Gy.: Tavaszi víznyelő-festések az Alsóhegyen, Karszt- és Barlangkutatói Tájékoztató, 1969

E. Krasinska – R. Kantor: Derenk és Istvánmajor, Borsodi Kismonográfiák 31., 1988

Koleszár K.: A Tornai Alsó-hegy és a Dúsa karsztformái a XIX. századi kéziratos térképeken, KARSZT és BARLANG, 2001

Rémiás T.: A szádvári uradalom lengyel (góral) telepesei a herceg Esterházyak és a gróf Andrássyak földesurasága alatt, 2008

Rémiás T.: A szádvári uradalom lengyel (góral) telepesei a herceg Esterházyak és a gróf Andrássyak földesurasága alatt, Uradalmak kora, 2010

A. Kowalczyk, J. Kowalczyk, E. Lukus: Derenki lengyelek góral-lengyel-magyar szótár, 2012

Virágh J, P. Piętko: Derenk 300 – konferenciakötet, 2017

Internetes hivatkozások

Magyarország első katonai felmérése (maps.arcanum.com)

Magyar Királyság második katonai felmérése (maps.arcanum.com)

Habsburg Birodalom Harmadik katonai felmérése (maps.arcanum.com)

Habsburg Birodalom Kataszteri térképe (maps.arcanum.com)

Torna megyei térképe (maps.hungaricana.hu/hu/HTITerkeptar/920)

Fényes E.: Magyarország leírása, 1847 (adt.arcanum.com)

Petri M.: Szilágy Vármegye Monográfiája, 1901 (mek.oszk.hu)

Mészáros József (Joe)

MKBT TÁJÉKOZTATÓ

Megjelenik negyedévente.

Kiadja a Magyar Karszt- és Barlangkutató Társulat

1025 Budapest, Pusztaszeri út 35.

Tel.: +36-70/8811-477- E-mail: mkbtiroda@gmail.com

Szerkesztő: Romhányi Blanka Zoé, Köblös Gabriella, Kosztra Barbara

Felelős kiadó: Hegedűs Gyula

A tájékoztató számára leadott cikkek, anyagok tartalmáért a szerzőik felelősek.

Magyar Karszt- és Barlangkutató Társulat
Budapest, Pusztaszeri út 35.
1025